

List otwarty do potencjalnych kobiet Listopada*

Ingrid Hrubaničová

Drogie kobiety, te, które byłyście (przy tym) obecne, drogie dziennikarki, które dzięki swojemu obiektywizmowi i swojej inwencji językowej jesteście w stanie wzbogacić piękno i różnorodność naszego języka!

Zwracam się do Was za pięć dwunasta. Z pewnością nie uszło waszej uwadze sympatyczne określenie „Mężczyźni Listopada”, wprowadzone do naszego języka przez media, jako prezent z okazji zbliżającej się rocznicy aksamitnej rewolucji. Nie znam, co prawda, dokładnej listy tych mężczyzn, nie mam pewności, jaki właściwie okres kryje się za słowem „Listopad” (choć oczywiście wszyscy wiemy, że chodzi o listopad 1989 roku). Kto się zatem kryje za określeniem „Mężczyźni Listopada”? Czy są to ci, którzy po 17 listopada przemawiali z trybun i prowadzili wiece, albo ci, którzy tuż przed 17 listopada byli jeszcze więzieni i nie przewodzili manifestacjom? Czy do grupy tej należą tylko ci, którzy przemawiali w listopadzie i przemawiają do dzisiaj, albo i ci, którzy w listopadzie przemawiali, ale dzisiaj milczą? Ci, którzy stali na trybunach, ale dzisiaj nie ma ich już wśród żywych, czy ci, którzy żyją do dzisiaj? Tylko ci, którzy przemawiali z trybun Bratysławy, czy także z trybun w Koszycach, Bańskiej Bystrzycy, z trybun innych miast? Tego dokładnie nie wiemy. Wiemy tylko to, że byli tam mężczyźni – co do tego nie ma wątpliwości.

Nie mogę jednak uwierzyć w to, że nie było tam ani jednej kobiety. Przynajmniej dwie lub trzy sama pamiętam i jestem przekonana, że było ich więcej. To nieprawdopodobne, aby reszta kobiet stała przy garach i rozdyktowanym mężom przygotowywała kolację. To niemożliwe, aby kobiety tylko słuchały wiadomości radiowych w sąsiednim pomieszczeniu i przybiegały z „ekscytującą nowiną” o wydarzeniach 17 listopada 1989 roku w Pradze do pograżonych w dyskusji mężów, jak pisał o tym Miroslav Kusý¹: „W trakcie naszej płomiennej dyskusji nasze żony zwiastowały nam zasłyszana w radio ekscytującą nowinę: w Pradze milicja rozgromiła wielką demonstrację, która podobno obchody Międzynarodowego Dnia Studenta przekształciła w atak antypaństwowy. Tak więc dla niektórych z nas Aksamitna Rewolucja rozpoczęła się w Pukanci”² („Žurnál”, 18.10 2009).

Dlatego bardzo proszę Was, Drogie Kobiety – ówczesne studentki, robotnice, rolniczki i przedstawicielki inteligencji pracującej – przypomnijcie sobie, co robiłyście w listopadzie

---

¹ Miroslav Kusý – słowacki politolog i polityk, zaangażowany w aksamitną rewolucję w listopadzie 1989 roku, po 1989 roku przewodniczący Federalnego Czechosłowackiego Urzędu ds. Prasy i Informacji, obecnie profesor politologii.

² Pukanci – miejsce ostatniego przedrewolucyjnego spotkania intelektualistów w mieszkaniu słowackiego pisarza Ivana Kadlečička poświęconego zakazanym czeskim pisarzom (przyp. tłum.).

1989 roku i dajcie świadectwo. A was, Drogie Dziennikarki, proszę, poszukajcie takich kobiet, przeszukajcie archiwa i zapełnijcie „białe plamy” naszej historii – macie na to niespełna dwa tygodnie. Gdyby wszystko zawiodło, gdyby się nie znalazła ani jedna „sprawiedliwa”, napiszcie chociaż *několik vět* („kilka zdań”) o Hanie Ponickiej³.

„Niech pokój trwa w tym kraju, zło, zawiść, podłość, strach i kłótnie niech ustana!” Nie jestem pewna, czy cytuję dokładnie i poprawnie, piszę bowiem ten fragment pieśni Kryla⁴ z pamięci.

Tłumaczyła **Bogumiła Suwara**

* *List otwarty do potencjalnych Kobiet Listopada* został opublikowany w dziale Komentarze dziennika „SME” 5 listopada 2009 roku. W odpowiedzi słowacka feministyczna organizacja pozarządowa ASPEKT zaczęła gromadzić wspomnienia kobiet o ich udziale w aksamitnej rewolucji 1989 roku i publikować je na swoich stronach internetowych.

Ingrid Hrubaničová – aktorka, współzałożycielka awangardowej sceny STOKA, językoznawczyni, redaktorka, pisarka. Autorka odezwy do kobiet słowackiego Listopada. (<http://www.sme.sk/c/3674255/ingrid-hrubanicova-sme-imitatorska-spolocnost.html>)

---

³ Hanna Ponická (1922-2007) – słowacka pisarka i dysydentka, sygnatariuszka Karty 77, aresztowana w sierpniu 1989 roku za udział w protestach z okazji rocznicy inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 roku; współzałożycielka Ruchu Chrześcijańsko-Demokratycznego, jednej z głównych słowackich partii politycznych po 1989 roku.

⁴ Karel Kryl (1944-1994) – czeski pieśniarz, poeta, od 1969 roku na emigracji w Niemczech (po wydaniu płyty zawierającej protest-songi przeciwko inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 roku, współpracownik Radia Wolna Europa.